

Link naar [nieuwsbericht](#)

Amsterdam 25 november 2008; laatste aanpassing 6 dec. 2008

Onderwerp: luisterboeken en eboeken

Standpunt Stichting Auteursdomein

Over de overdracht van de collecties luisterboeken en e-boeken van de voormalige blindenbibliotheken aan de Openbare Bibliotheken en Dedicon; en de jaarlijkse uitbreiding van de collectie luisterboeken en e-boeken door de Openbare Bibliotheken en Dedicon.

1. Standpunt marktwontwikkeling

Auteursdomein wil een discussie op gang brengen over de vraag of het verstandig is dat de bibliotheken ver voor de markt uitlopen met commerciële producten. De Vereniging van Openbare Bibliotheken ontwikkelt zich samen met Dedicon vanuit de voormalige blindenbibliotheken tot de grootste producent en aanbieder van e-boeken en luisterboeken in het Nederlands-Vlaamse taalgebied. Dat heeft gevolgen voor alle marktpartijen. Het lijkt beter als zo'n ontwikkeling zich via breed gedragen keuzes voltrekt dan, zoals nu, sluipenderwijs.

1.1 Marktverstoring

Als het werk van auteurs op grote schaal onbeveiligd beschikbaar wordt gesteld aan het publiek, doorkruist dat de commerciële exploitatie. Het is zelfs de vraag hoeveel ruimte er nog overblijft voor commerciële exploitatie, als bibliotheken hun collectie ter beschikking gaan stellen als digitale download. Er ontstaat een situatie waarbij met geld uit algemene middelen de inkomensvorming van auteurs en uitgevers op de markt wordt ondergraven. Dit roept allerlei vragen op: mogen bibliotheken werk vermenigvuldigen? Is het de bedoeling dat de productie van luisterboeken en eboeken in handen van de staat komt? Zo ja, wat is dan nog de taak van uitgevers? Hoe komen auteurs aan een inkomen?

1.2 Marktverstoring

De ontwikkeling bij bibliotheken vindt plaats voordat er in het vrije krachtenspel op de markt invulling is gegeven aan drie belangrijke onderwerpen: beveiliging, auteursrecht, en wederverkoop.

De beveiliging van digitaal aanbod tegen illegale duplicatie laat nog veel te wensen over, en bibliotheken hebben nauwelijks belang bij beveiliging. Er zijn nog geen auteurscontracten voor audio, het auteursrecht voor schrijvers op dit gebied is nog in wording, en de vraag of er vrije wederverkoop mag zijn voor digitale inhoud, al of niet als 'tweedehands', is een vraag die de wetgever nog moet beantwoorden. Marktpartijen investeren momenteel veel geld in beveiliging. Als de bibliotheken dat overslaan en in deze pioniersfase buiten de markt om een groot aanbod neerzetten, zijn deze zaken niet goed geregeld. Auteurs en uitgevers zullen daar straks nadeel van ondervinden.

De eerste gevolgen van gebrekkige regulering zijn zichtbaar in een snel groeiend illegaal aanbod van luisterboeken. Bij het meldpunt www.illegalekopie.nl van de stichting zijn inmiddels enkele honderden illegale luisterboeken gemeld, waaronder van Saskia Noort, Remco Campert, Toon Tellegen en vele anderen. De luisterboeken worden vanaf 2 euro per stuk aangeboden als 'tweedehands', soms ook gewoon als nieuw met de vermelding: "wij branden ze voor u als mp3 op CD."

De overdracht heeft plaats aan de vooravond van een ontwikkeling waarbij nieuwe, interactieve zoekmachines verwantschappen tussen boeken in beeld brengen. Dit zogeheten '*bookmatching*' zal oudere titels weer zichtbaar maken en nieuwe titels duurzaam in beeld houden. De openbare bibliotheken hebben al zo'n boekenzoeker in gebruik, (de 'Aqua') maar deze werkt nog niet goed en is ook nog niet interactief. Verwacht wordt dat *bookmatching* binnen een jaar of vijf de consument zal leiden in diens keuze- en koopgedrag. Als de bibliotheken nu via het loket aangepast-lezen de hele Nederlandse backlist en een goed deel van de frontlist verwerven, en deze onbeveiligd uitlenen en verkopen, wordt het voor auteurs en uitgevers heel moeilijk om aan die ontwikkeling nog inkomen te ontlenen.

Auteursdomein bepleit een voortzetting vooralsnog van de klassieke situatie waarbij bibliotheken

verantwoordelijk zijn voor de beveiligde uitlening van boeken, eboeken en luisterboeken, en marktpartijen voor de beveiligde vermenigvuldiging en verkoop.

2. Standpunt over de gemaakte afspraken:

1. Oude en nieuwe collectie:

De overeenkomst van 4 december 2007 is in strijd met artikel 1, 2 en 15 van de Auteurswet en moet vervallen.

1.1 Tenzij voorgedragen door de auteur, zijn luisterboeken geen kopie van het origineel maar een bewerking, waarvan openbaarmaking of vermenigvuldiging tot zeventig jaar na de sterfdag van de auteur is gebonden aan diens voorafgaande schriftelijke toestemming ongeacht de doelgroep waaronder ze verspreid worden.

1.2 Luisterboeken en digitale exploitaties ('eboeken') voldoen niet (meer) aan het voorschrift 'niet-commercieel' waaraan de gesubsidieerde vermenigvuldiging voor de specifieke doelgroep moet voldoen. Dit is ook zichtbaar binnen Dedicon zelf, waar de stichting wordt gecombineerd met een onderneming met winstoogmerk voor dezelfde producten.

1.3 Auteursrechtelijk beschermd werk kan niet op de huidige manier door bibliotheken worden geëxploiteerd zonder contract met de individuele auteur. Auteurs hebben het recht om exploitaties waarvoor geen toestemming bestaat, te laten beëindigen.

2. Reparatievoorstel

2.1 Bij het zoeken naar een oplossing willen auteurs rekening houden met de belangen van degenen die zijn aangewezen op aangepast lezen.

2.2 Bibliotheken bezorgen auteurs rechtstreeks of via LIRA een exemplaar van elke via het Loket Aangepast Lezen verspreide titel, zowel audio als digitaal, met het verzoek om toestemming dit aan alle bibliotheekbezoekers uit te lenen tegen het leenrecht tarief voor luisterboeken. Er kunnen geen rechten worden ontleend aan 'wie zwijgt stemt toe'.

2.3 Als er van een titel twee luisterversies bestaan, waarvan er een wordt vertolkt door de auteur, wordt de

andere teruggetrokken uit de uitlening en vernietigd.

2.4 De VOB/Dedicon repareren de beveiliging op basis van DRM-3 voor eboeken en audio-DRM voor luisterboeken in alle bestandsformaten. Lukt dit niet dan moet bij het verzoek om toestemming duidelijk worden vermeld dat de uitlening onbeveiligd is.

2.5 De bibliotheken doen opgave van de titels en het aantal uitleningen tot nu toe en repareren de verschuldigde leenrechten voor eboeken en luisterboeken op basis van het tarief voor luisterboeken, ook als de auteur het werk laat vernietigen. De reparatie staat los van eventuele schade die de individuele auteur mogelijk ondervindt uit gedeelde commerciële exploitatie.

3. Leenrecht algemeen

Auteursdomein vindt het vergeefse moeite om visueel gehandicapten alsnog proberen onder te brengen in een gesloten gesubsidieerd systeem, omdat luisterboeken en eboeken snel populair worden; de hele vergrijzende bevolking bijziend wordt, en de het formaat daisy net zo goed op mp3-spelers te beluisteren is als andere luisterboeken. Er moet één uniform leenrecht komen voor alle gebruikers, waarbij de overheid de leeskosten van de snel groeiende doelgroep voor aangepast lezen overneemt van de (in het algemeen zelf door de overheid gesubsidieerde) auteurs.

3.1 Het onderscheid naar bestandsformaten (daisy en overig) in de leenrechtvergoeding vervalt.

3.2 Bij de vaststelling van het leenrecht zal de doorkruising van commerciële exploitaties voortaan een rol spelen.

4. Vertolking

Vertolking zonder toestemming van de auteur is een bewerking van het origineel, en alleen toegestaan voor werk dat in het Publiek Domein valt.

4.1 De auteur is de eerst aangewezen om het werk voor te lezen. Hem of haar komt op grond van artikel 25 van de Auteurswet een vetorecht op de vertolking toe.

4.2. Auteurs die de voordracht een verminking van hun werk vinden, hebben het recht dit te laten vernietigen.

5. Bewaring

Dedicon en/of de VOB zal geen gesaneerd werk bewaren, ook niet uit oudere bron.

6. Beveiliging

De verantwoordelijkheid voor een goede beveiliging geldt in principe voor alle exploitanten. Er is een rechtstreekse relatie tussen het digitaal verspreiden van onbeveiligd werk en inkomensderving voor de maker.

6.1 Uitgevers en bibliotheken zijn aansprakelijk voor inkomensderving voor de auteur die voortvloeit uit brede verspreiding van werk dat gebrekkig of niet is beveiligd.

6.2 Bibliotheken geven geen bestaande digitale bestanden ('eboeken') door die zijn beveiligd op een lager niveau dan DRM-3, en geen bestaande luisterboeken die slechter zijn beveiligd dan audio-DRM. Voor nieuw werk wordt de beveiliging jaarlijks geëvalueerd en zonodig aangepast.